

Editörün Notu (Editor's Note)

Türkiye Entomoloji Dergisi'nin SCI Süreci ve Türkiye Entomoloji Bülteni'nin Doğuşu¹

Enver DURMUŞOĞLU^{2*}

Türkiye Entomoloji Derneği böcek bilimi alanında çalışan bilim insanlarını bir çatı altında toplamak, bu bilim dalı ile ilgili bilimsel araştırmaların tanıtılması, yayılması ve sevdirmesine çalışmak, bu alandaki elemanların teşvik edilerek aralarındaki ilişkileri düzenleyici faaliyetlerde bulunmak, mesleki formasyonlarının gelişmesine ve menfaatlerinin korunmasına yardımcı olmak, araştırma kurumları ile gerekli her türlü işbirliğini sağlamak amacıyla 1976 yılında Prof. Dr. Niyazi LODOS ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Derneğimizin yayım organı olan dergimiz, 1977 yılından itibaren 10 yıl süreyle "Türkiye Bitki Koruma Dergisi" adıyla yayımlanmış, 1987 yılında adı "Türkiye Entomoloji Dergisi" olarak değiştirilmiştir. 34 yıldır aralıksız yayımlanan dergide Entomoloji ve Tarımsal Zooloji bilim dallarıyla ilişkili konularda Türkçe veya İngilizce yazılmış orijinal araştırma makaleleri yayımlanmaktadır. İlk sayısından bu yana bazı değişiklikler dışında yayın ilke ve kurallarında önemli değişiklik olmamıştır.

Yılda dört kez yayımlanan derginin ilk cildi iki sayıdan ibaret olduğu için günümüze kadar 34 cilt içinde 134 sayısı çıkmıştır. Bugüne kadar 576 Türkçe, 315 İngilizce ve çoğu isim değişikliği öncesi olmak üzere 15 Almanca, 8 Fransızca makale yayımlanmıştır. Eserlerin 810 adedinde birinci yazarın Türk, 104 adedinde ise birinci yazarın yabancı olduğu (41 adedi sadece yabancı yazar) tespit edilmiştir (Çizelge 1). Bu eserlerin 746 tanesinin böcekler, 74 tanesinin akarlar, 36 tanesinin ilaçlar, kalıntı, direnç gibi konularda derlemeler, 33 tanesinin nematodlar, 18 tanesinin aramızdan ayrılan duayenlerimizin mesleğe katkıları ve 7 tanesinin de kemirgenler ve salyangozlar hakkında yapılmış çalışmalar olduğu görülmüştür. Arşivdeki verilerden geçmişe yönelik olarak ret/kabul oranını net olarak vermek maalesef mümkün olmamıştır.

Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayımlanan eserlerin özetleri, Biological Abstracts, BIOSIS Previews, CAB Abstracts, FAO Agris, Global Health, Information Reference Library, Review of Agricultural Entomology, TÜBİTAK/ULAKBİM, VINITI ve Zoological Record tarafından taranmakta ve dergi exchange olarak çeşitli ülkelerden 40 kadar kütüphane ve derneğe gönderilmektedir.

Entomoloji ve Tarımsal Zooloji alanındaki araştırmaları 34 yıldır yayımlayan Türkiye Entomoloji Dergisi, alanında güvenilirliği son derece yüksek bir dergi olmakla birlikte yaşadığı SCI (Science Citation Index) süreci, kalitesi ve takip edilebilirliği üzerinde önemli katkılar sağlamıştır. Bir dergide yayımlanmış eserlerin SCI gibi bazı merkezlerce taranması, önceleri de çok önemliydi ama bu konu günümüzde hem ölçülebilir olması, hem de çeşitli akademik yükselmelerde kriter olarak bir koşul haline dönüşmesi ayrı bir anlam taşımaktadır. Dergimiz, konumunu yeni kriterlere göre de koruyabilmek için bir süreç yaşamıştır. Bu süreci değerlendirmenin temel amacı, bu süreç sonunda Türkiye Entomoloji Bülteni'nin yayın hayatına başlamasına giden yolu başta dernek üyelerimiz olmak üzere tüm entomologlara aktarmaktır.

¹ Bu değerlendirmenin bir kısmı 2010 TÜBİTAK-ULAKBİM Yaşam Bilimleri Editörler Çalıştayında sunulmuştur.

² Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü, 35100 Bornova, İzmir

* Sorumlu yazar (Corresponding author) e-mail: enver.durmusoglu@ege.edu.tr

Çizelge 1. Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayımlanan eserlerin yıllara göre dağılımı

Cilt	Yıl	1. Yazar		Eserin yazıldığı dil				Toplam
		Türk	Yabancı	Türkçe	İngilizce	Almanca	Fransızca	
1	1977	6	3	3	5		1	9
2	1978	16	5	9	8	3	1	21
3	1979	21	6	10	13	1	3	27
4	1980	19	9	9	16	2	1	28
5	1981	18	2	12	8			20
6	1982	20	5	15	10			25
7	1983	21	5	14	10	1	1	26
8	1984	21	6	12	13	2		27
9	1985	22	3	10	13	2		25
10	1986	18	4	13	8	1		22
11	1987	20	5	12	11	2		25
12	1988	24	3	17	10			27
13	1989	21	2	14	9			23
14	1990	22	3	17	8			25
15	1991	25	1	19	7			26
16	1992	23	1	15	9			24
17	1993	23	1	19	4		1	24
18	1994	22	4	17	9			26
19	1995	38	2	32	8			40
20	1996	28	3	24	7			31
21	1997	22	5	18	9			27
22	1998	24	3	17	10			27
23	1999	30		25	4	1		30
24	2000	29		23	6			29
25	2001	29	1	20	10			30
26	2002	29	1	24	6			30
27	2003	29		24	5			29
28	2004	33		25	8			33
29	2005	28	5	19	14			33
30	2006	26	2	17	11			28
31	2007	22	3	13	12			25
32	2008	21	2	19	4			23
33	2009	24	1	18	7			25
34	2010	36	8	21	23			44
Toplam		810	104	576	315	15	8	914

1. SCI Süreci

2000 yılında YÖK tarafından doçentlik için başvuruya getirilen yeni kriterler arasında, SCI/SCI-E, SSCI, AHCI kapsamında taranan dergilerde eser sahibi olma koşulu ve hemen ardından bazı üniversitelerin akademik kadrolara atama sırasında ulusal; uluslararası; SCI-E, SSCI, AHCI kapsamında taranan dergilerdeki eserlere farklı puanlar vererek taban puan getirmesi, araştırmacı ve yazarları farklı davranışlara yöneltmiştir. Genç araştırmacıların akademik yükselme ya da kadroya atanma koşullarını yerine getirebilmek için ilk kez karşılaştıkları bu durum, onları hemen bu tür dergileri aramaya ve bulmaya itmiştir. Başlangıçta pek çok yazar tarafından hangi dergilerin SCI kapsamında tarandığını bulmak bile zorluk gibi gösterilse de kısa sürede bu dergilerin listesine Thomson-Reuters Web of Science'da ulaşılabildiği görülmüştür. Ancak günümüzde bile halen hangi derginin ulusal hakemli dergi, hangisinin uluslararası hakemli dergi statüsünde olduğu net olarak listelenmemiştir. Zira bir derginin hangi durumda ulusal, hangi durumda uluslararası statüde olduğunu ortaya koyabilecek kriterler ULAKBİM gibi ulusal merkezlerce dile getirilmiş olsa da uygun bir liste şeklinde resmi olarak duyurulamamıştır. Örneğin; geçmişten günümüze yurtdışından gelen eserleri de değerlendirip yayımlamış olması, hakemlerinden bazılarının yurtdışından olması ve pek çok uluslararası tarama merkezince taranması nedeniyle, çoğu entomolog Türkiye Entomoloji Dergisi'ni, uluslararası hakemli dergi statüsünde görmüştür. Ancak doçentlik jürilerinde veya

kadro atamalarında bazı hocalarımız Türkiye Entomoloji Dergisi'nde yayımlanmış eserleri sadece ulusal hakemli dergide yayımlanmış eser statüsünde değerlendirmişlerdir. İşte sanırım tam da bu noktadan hareketle, pek çok dergi editörü, bir yandan dergisinin yerini, kalitesini ve hedeflerini sorgulamış bir yandan da dergisinin SCI kapsamında taranabilmesi için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda Türkiye Entomoloji Dergisi editörleri 1990'lı yılların sonundan itibaren birçok kez Thomson-Reuters ile iletişime geçerek Web of Science tarafından da taranabilmek için başvuruda bulunmuşlardır. Önceleri, dergimizde tüm eserlerin İngilizce yayımlanması gerektiği yönündeki koşullar karşısında, bu başvurular olumsuz sonuçlanmış olmasına rağmen, dernek ve dergimiz hem Türkçe hem de İngilizce eser yayımlama politikasından vazgeçmemiş ve bugünkü haliyle 2008 yılında Thomson-Reuters "Master Journal List" e dahil edilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Diğer yandan, Türkiye'de bilimsel eserlerin ve buna bağlı olarak dergi sayılarının artışı, paralelinde internet kullanımının ve buna bağlı olarak web üzerinden bu eserlere ulaşmak arzusu ulusal veri tabanlarının önem ve anlamını daha da arttırmıştır. Bu bağlamda TÜBİTAK görev ve hizmet alanı gereği ULAKBİM üzerinden Türkiye'de yayımlanan bilimsel eserlerin bibliyografik verilerini ve özetlerini içeren ulusal veri tabanlarını oluşturmuş, yukarıda ifade edilen gelişmelere paralel ulusal veri tabanlarını genişletmek, taradığı dergilerdeki mevcut durumu irdeleyerek onların standardizasyonunu sağlamak ve kalitelerini yükseltmek için Editörler Çalıştaylarını organize etmiştir. İşte bu çalıştaylara editör ve yardımcıları düzeyindeki katılım Türkiye Entomoloji Dergisi'nin SCI süreci için yeni bir milat olmuştur.

ULAKBİM'in 2007 yılında Dergimizi SCI-E standartlarına göre izlemeye alması ve önermesi, bazı konular hariç temelde tüm kriterlere sahip olduğumuzu fark etmemize neden olmuş ve SCI-E kapsamında taranabilmek için o eksiklerimizi derhal gidermeye itmiştir. Çünkü o dönemde 2-3 sayı geriden gelme dışında önemli bir eksik görünmemekteydi. Küçük eksiklikleri giderip geriden gelmeyi sonlandırmak için öncelikle mevcut eserlerin değerlendirme sürecini hızlandırmak amacıyla yazar-editör-hakem arasındaki yazışmalar tamamen elektronik posta yoluyla yapılmaya başlanmıştır. Yeni eser başvurularına günlük cevap verip değerlendirme sürecinin hangi aşamada olduğu ve yazışma tarihleri web sayfasında günlük paylaşılmıştır. Bu yoğun trafiğe uyum ve hızlı değerlendirmeyi bilimsel kaliteden ödün vermeden sürdürebilmek için 10 alt alanda üçer bilim alanı sorumlusu editör atanmıştır. Hakemlerden kaynaklanabilecek gecikmeleri önlemek için düzenli takip, hatırlatma yazıları ve gerektiğinde daha fazla gecikmemek için doğrudan bilim alanı sorumlusu editörlerin değerlendirmeleri sayesinde hem eser başvuruları artmış hem de sayılar düzenli olarak zamanında yayımlanmıştır. Malum, SCI-E kapsamında taranan dergilere gönderilen eserler nedeniyle Türkiye'de yayımlanan pek çok dergide olduğu gibi dergimize de gelen makale sayısı bir aralar ciddi oranda azalmış idi. SCI-E kapsamında taranan dergilerde kabul görmemiş eserlerin dergimize gönderilmesi nedeniyle kalitede ciddi azalmalar ve dolayısıyla ret sayısında aşırı artışlar dikkat çekiciydi. Nitekim, ulaşılabildiği kadarı ile 2006-2007 yıllarında %30 civarında olan ret oranı 2008 yılında %40'lara yükselmiştir. Yurt dışında kabul görmemiş eserler arasında, Türkiye'yi ilgilendiren ulusal açıdan çok önemli sonuçları içeren kaliteli eserleri seçebilmek, İngilizce hazırlanmış bu eserleri değerlendirecek Türk ve yabancı hakemlerimizin de yükünü arttırmıştır.

Türkiye Entomoloji Dergisi, 2008 yılında tüm uğraşlara rağmen Türkiye'den SCI-E kapsamında taranan dergiler arasına girememiş, ancak 2009 yılından itibaren dahil olabilmektedir.

2. SCI Sonrası

Akademik kadrolara başvurma ve atanma kriterini yerine getiren eseri yayımlayan dergi olarak da algılanan SCI-E tarafından taranan dergi olmak, diğer Türkiye orijinli SCI-E dergilerinde de olduğu gibi makale başvurularında hızlı bir artışa neden olmuştur. Bu nedenle 2007-2008 yıllarına oranla 2009-2010 yıllarında makale başvurusu iki katına çıkmıştır. Pek çok Türk entomolog yanında başta İran, Irak, Pakistan gibi ülkelerdeki entomologlardan da gelen makale başvurusu artmıştır. İngilizce hazırlanmış eserlerin öncelikli yayımlanıyor olması bu dilde hazırlanmış makalelerin sayısını arttırmıştır. 2007-2008 yıllarına oranla 2009-2010 yıllarında İngilizce yayımlanmış makale sayısı yaklaşık iki katına çıkmıştır (Çizelge 1).

Gerek akademik yükseltmelerde gerekli şartları yerine getirebilmek, gerekse İngilizce hazırlanmış eserlerdeki dil yetersizliği, dergimize gelen makalelerdeki kabul oranını oldukça düşürmüştür. Ret oranı 2009-2010 yıllarında %50'ye yaklaşmıştır. Dergimize gelen eserlerin fazlalığı, düşük kabul oranına rağmen daha 2009 yılı sonunda bile baskı için yazarların 2011'e kadar beklemesini zorunlu kılmaya başlamıştır. Bu durumda 2010 yılı itibarıyla dergimizin sayfa sayısı önce %50, sonra neredeyse öncekinin iki katına yakın artırılmak zorunda kalmıştır. Nitekim 2009 yılına kadar yılda ortalama 25-30 eser basılırken 2010 yılında 42 eser basılmıştır (Çizelge 1).

2005 yılından beri derleme eser kabul etmeyen dergimiz sayfa sayısının artırılmasına ek olarak 2010 yılı başından itibaren biyolojik gözlemleri de kabul etmemiştir. Şu an değerlendirme süreci tamamlanmış eserlerle 2011 yılının son sayısı da dolmuş durumdadır.

3. Türkiye Entomoloji Bülteni'nin Doğuşu

Bilindiği gibi, yoğun bilgi, emek ve bütçe gerektiren araştırmaların, gerçekleştirildikten sonra ilgililere anlaşılır, kolay, hızlı ve ucuz bir şekilde iletilmesi de araştırmancının kendisi kadar önemli bir konudur. Dergimizin SCI-E süreci sonrasında yukarıda ifade edilen nedenlerden ötürü yaşananlar ve derneğimizin misyonu gereği, Türkiye'deki Entomoloji ve Tarımsal Zooloji alanındaki tüm önemli araştırma sonuçlarını, ülkemiz entomologlarına duyurmak, bu alanlardaki önemli konularda derleme ve biyolojik gözlemleri de duyurabilmek amacıyla ikinci dergimiz gündeme gelmiştir. Yeni yayın organımız Türkiye Entomoloji Bülteni, Türkiye Entomoloji Dergisi ile aynı yayın ilkeleri çerçevesinde 2011 yılı itibarıyla hizmet vermeye başlamış ve ilk sayısı yayıma hazır hale gelmiştir. Bültenimiz, dergimizden gelen 34 yıllık deneyim ve ULAKBİM Yaşam Bilimleri Editörler Çalıştayları'ndan edinilen önemli katkılar sayesinde tüm temel kriterleri taşıyacak şekilde OJS (Open Journal System) sistemi ile yayın hayatına başlamıştır. Eser başvurusundan değerlendirme sürecine, mizanpajından elektronik baskısına kadar bu sistemden yararlanılmakta ve bu çalışma Türkiye Entomoloji Dergisi'nin de bu sisteme geçişi için hazırlık teşkil etmektedir.

Türkiye'de ulusal hakemli dergi statüsünün listelenip, ulusal dergi yayımcılığının desteklenmesi için, ULAKBİM öncülüğünde geliştirilecek özel yazılımlar ile elektronik dergi yayımcılığının teşvik edilmesi en büyük beklentilerimizdendir. Bir yandan makalelerin etkin ve hızlı bir şekilde değerlendirilmesine, diğer yandan ortak bir kaynak ve alıntı gösterimi ile veri tabanlarına uyumlu olarak baskıya kabul edilen eserlerin tam metin olarak ulusal veri tabanlarında erişime sunulmasını önemsemekteyiz.

İkinci yayın organımız olan bültenimiz ile derneğimizin en önemli amacı, bir yandan derneğimizin üyesi duayenlerimizin entomoloji alanına katkılarını, diğer yandan dergimizde yer veremediğimiz araştırma makaleleri, biyolojik gözlem ve derlemeleri yayımlamaktır. Bir diğer amacımız ise, bilimsel araştırmaların planlanması, veri hazırlama, makale yazımı ve etik kuralları ile hakemlik sistemi, hakem seçimi ve bilimsel makale değerlendirme konularında eserler yayımlayarak genç Türk entomologlarının yetiştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Editörü olmaktan büyük onur duyduğum Türkiye Entomoloji Dergisi ve Türkiye Entomoloji Bülteni için, gerek editör, yayın kurulu üyeliği ve hakemlik yapan, gerekse eserlerini yayımlamak üzere bu dergilere gönderen araştırmacılara, kısacası derneğimizin, dergimizin ve bültenimizin bu günlere ulaşmasında emeği geçen tüm bilim adamlarına sonsuz teşekkür eder saygılarımı sunarım.